

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

ФАКУЛЬТЕТ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
(протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.)

Голова Науково-методичної ради
_____ М. В. Дутчак

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНІ НАУКИ І ПРАВО

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

спеціальність: 024 Хореографія

спеціалізація/освітньо-професійна програма: хореографія

код дисципліни в освітньо-професійній програмі: ОК.ЦС 17

мова навчання: українська

Розробники:

Козьма Василь Васильович, доктор політичних наук, доцент кафедри соціально гуманітарних дисциплін, kozma_v@meta.ua

Попова Оксана Борисівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, popovaob9@mail.com

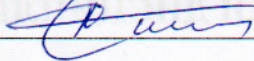
РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою соціально-гуманітарних дисциплін
(засідання кафедри 29 серпня 2020 р., протокол №1)

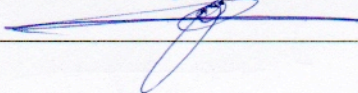
Завідувач кафедри проф. Пінчук Є.А.

ПОГОДЖЕНО:

Начальник навчально-методичного відділу

 С. І. Попович

Начальник відділу забезпечення якості вищої освіти

 О. І. Рудешко

Анотація навчальної дисципліни. Курс «Соціальні науки і право» присвячений вивченню теоретичних та практичних аспектів таких соціально-гуманітарних наук як соціологія, політологія та право. Під час вивчення даної дисципліни студенти отримують знання та навички, зокрема щодо історії, теорії, методології зазначених наук; закономірностей і тенденцій функціонування і розвитку суспільних інститутів і процесів; вироблення вміння організації соціологічних досліджень; з'ясування ролі соціально-політичних явищ та процесів; набуття навичок соціально-правової діяльності та поведінки; аналізування поточних подій та процесів, спеціальної літератури та періодичних видань; розробки соціальних проектів. На семінарських заняттях увага студентів спрямовується на розгляд історії становлення науки про політику, та розвитку політичних теорій та вчень. Практична частина курсу передбачає вивчення основ громадянського суспільства, вивчаються політичні системи суспільства, методи та форми створення політичних партій та громадських організацій. Окремо розглядаються етнонаціональні та міжнародно-правові відносини. Обсяг дисципліни – 3 кредити ЄКТС. Серед основних тем: соціологія особистості та соціальних взаємовідносин; соціологія молоді, спорту та фізичної культури як важливий розділ загальної соціології; соціологія особистості та соціальних взаємовідносин; політика як соціальне явище; політична влада; політична система суспільства; держава в політичній системі суспільства; громадське суспільство; демократія в політичному житті суспільства; етнонаціональні спільності і політика; провідні галузі права України; засади конституційного ладу і організації державної влади в Україні; основи сімейного права України; основи спортивного права України; міжнародно-правове регулювання у сфері спорту та ін. Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Abstract of the discipline. The course "Social Sciences and Law" is devoted to the study of theoretical and practical aspects of such social sciences and humanities as sociology, political science and law. During the study of this discipline students gain knowledge and skills, in particular on the history, theory, methodology of these sciences; patterns and trends in the functioning and development of social institutions and processes; developing the ability to organize sociological research; clarifying the role of socio-political phenomena and processes; acquisition of skills of social and legal activity and behavior; analysis of current events and processes, special literature and periodicals; development of social projects. In seminars, students' attention is focused on the history of the formation of the science of politics, and the development of political theories and teachings. The practical part of the course involves studying the basics of civil society, studying the political systems of society, methods and forms of political parties and NGOs. Ethnonational and international legal relations are considered separately. The volume of the discipline is 3 ECTS credits. Among the main topics: sociology of personality and social relationships; sociology of youth, sports and physical culture as an important section of general sociology; sociology of personality and social relationships; politics as a social phenomenon; political power; political system of society; the state in the political system of society; civil society; democracy in the political life of society; ethno-national communities and politics;

leading branches of law of Ukraine; principles of the constitutional order and organization of state power in Ukraine; basics of family law of Ukraine; basics of sports law of Ukraine; international legal regulation in the field of sports, etc. The final grade is formed based on the results of the current control and test.

Мета навчальної дисципліни:

- (*соціологія*) надання знань про структуру соціально-політичних процесів, що відбувалися в сучасному суспільстві;
- (*політологія*) надання базових теоретичних знань та сутнісних характеристик політичних явищ; спонукання студентів до дослідження проблем становлення політичних і суспільних аспектів утворення та розвитку української держави і суспільства;
- (*правознавство*) формування в студентів позитивної правосвідомості і правової активності, набуття навичок правової реалізації в сфері майнових та особистих немайнових відносин.

Перелік компетентностей, які формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Соціальні науки і право» відповідно до освітньо-професійної програми «Хореографія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 024 Хореографія

Шифр	Компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії, в мистецькій освіті, виконавській діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК01	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК02	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК03	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	
ФК1	Усвідомлення ролі культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.
ФК2	Здатність аналізувати основні етапи, виявляти закономірності історичного розвитку мистецтв, стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури.
ФК7	Здатність використовувати інтелектуальний потенціал, професійні знання, креативний підхід до розв'язання завдань та вирішення проблем в сфері професійної діяльності.
ФК8	Здатність сприймати новітні концепції, усвідомлювати багатоманітність сучасних танцювальних практик, необхідність їх осмислення та інтегрування в актуальний контекст з врахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини.

Обсяг навчальної дисципліни – 3 кредити ЄКТС, які розподіляються у годинах:

Форми навчання	Види навчальних занять				Самостійна робота	Разом
	лекції	лабораторні	практичні	семінарські		
Денна	2	0	0	40	48	90

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова

Передумовою для вивчення навчальної дисципліни успішне опанування такими навчальними дисциплінами:

«Історії України» (1 курс) та «Філософія» (2 курс).

Програма навчальної дисципліни
Тематичний план навчальної дисципліни

Номер і назва теми	Кількість годин							
	денна форма навчання				заочна форма навчання			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л.	сем.	с.р.		л.	сем.	с.р.
Тема 1. Сучасна соціологія як інструмент пізнання та управління.	2	2	-	-				
Тема 2. Соціологія особистості та соціальних взаємовідносин.	2	-	2	-				
Тема 3. Соціологія мистецтв як важливий розділ загальної соціології.	2	-	2	-				
Тема 4. Поняття соціального інституту, його функції та види	2	-	2	-				
Тема 5. Поняття соціології особистості	4	-	2	2				
Тема 6. Особистість і соціальний конфлікт	4	-	2	2				
Тема 7. Соціологія праці та управління	4	-	2	2				
Тема 8. Молодь як соціально-демографічна група	4	-	2	2				
Тема 9. Соціологія спорту як явища культури	4	-	2	2				
Тема 10. Теоретико-метод. основи політології як науки і навчальної дисципліни.	2	-	-	2				
Тема 11. Політика як соціальне явище	2	-	-	2				
Тема 12. Зародження і розвиток політ думки України	4	-	2	2				
Тема 13. Політична влада	4	-	2	2				
Тема 14. Політична система суспільства	4	-	2	2				
Тема 15. Держава в політичній системі	4	-	2	2				
Тема 16. Громадянське суспільство	4	-	2	2				
Тема 17. Політичні режими	4	-	2	2				
Тема 18. Демократія в політ. житті суспільства	4	-	2	2				

Тема 19. Етнонаціональні спільності і політика	2	-	2	-				
Тема 20. Основи загальної теорії держави і права	2	-	2	-				
Тема 21. Провідні галузі права	2	-	2	-				
Тема 22. Основи загальної теорії держави і права	2	-	-	2				
Тема 23. Провідні галузі права України	2	-	-	2				
Тема 24. Засади конституційного ладу і організації державної влади в Україні	2	-	-	2				
Тема 25. Законність і правопорядок	2	-	2	-				
Тема 26. Основи цивільного права України	4	-	2	2				
Тема 27. Основи трудового права України.	2	-	-	2				
Тема 28. Основи сімейного права України.	2	-	-	2				
Тема 29. Основи авторського права у сфері мистецтв та мистецької освіти.	2	-	-	2				
Тема 30. Спортивні правовідносини. Суб'єкти спортивних правовідносин.	2	-	-	2				
Тема 31. Міжнародно-правове регулювання у сфері спорту.	2	-	-	2				
Всього годин	90	0	42	48				

Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Сучасна соціологія як інструмент пізнання та управління.

Важлива пізнавальна та методологічна роль предмету соціології у підготовці сучасних спеціалістів фізичної культури і спорту. Базова роль соціології у навчально-пізнавальному процесі сучасних вузів спортивної спеціалізації. Історія соціологічної думки як необхідна складова навчального процесу. Фундаментальні соціальні теорії як основа соціально-гуманітарної освіти.

Тема 2. Соціологія особистості та соціальних взаємовідносин.

Соціологія особистості як актора та суб'єкта фізкультурного та спортивного процесу. Особливості розвитку сучасної соціології особистості. Соціологія конфлікту як соціальної взаємодії у сучасному соціальному, зокрема, спортивному процесі. Сучасні теорії соціального конфлікту та їх роль у соціальному розвитку. Теорії регулювання соціальним конфліктом як необхідна умова пізнання та управління процесами у спорті.

Тема 3. Соціологія мистецтв як важливий розділ загальної соціології.

Мистецтво як культурне явище, його місце у загально-соціальному розвитку. Значення і методологія вивчення соціології мистецтв. Соціальна та соціально-політична відповідальність спеціалістів у галузі хореографії.

Тема 4. Поняття соціального інституту, його функції та види.

Поняття соціального інституту в теоріях Г.Спенсера, М.Вебера. Типологія соціальних інститутів. Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Сім'я як соціальна система. Функції сім'ї. Види сім'ї. Тенденції розвитку сучасної сім'ї. Криза традиційної сім'ї. Демографічна проблема і сучасна сім'я. Сім'я і проблеми виховання особистості.

Тема 5. Поняття соціології особистості.

Поняття особистості та відмінність погляду на особистість соціології від підходів психології та філософії. Людина в соціобіології, позитивізмі, «розуміючій соціології». Фрейдизм і неофрейдизм. Теорії соціальних ролей. Характерні риси особистості та її внутрішня духовна структура. Проблема соціалізації, соціальної адаптації та інтеріоризації. Біхевіоризм та проблеми особистості. Теорії Ж.Піаже та А.Маслоу. Ядро особистості та проблеми самоповаги та самовдосконалення.

Тема 6. Особистість і соціальний конфлікт.

Поняття соціального конфлікту, його види та причини виникнення. Етапи розвитку конфлікту. Шляхи вирішення конфлікту. Теорія керованого конфлікту (Р.Дарендорф, Л.Козер). Компроміс і консенсус. Прихований конфлікт та його небезпеки. Шляхи регулювання соціального конфлікту. Особистісний конфлікт, конфлікт з навколишнім середовищем. Проблеми етно-національних політичних конфліктів.

Тема 7. Соціологія праці та управління.

Соціологія праці як невід'ємна складова соціології особистості. Складові предмета соціології праці та управління. Глобальні багатії та локальні бідняки. Проблеми та види бідності. Соціологія управління персоналом. Теорії управління та бюрократії М.Вебера, Г.Зіммеля, Р.Міхельса та ін. Постіндустріальні теорії і характеристики економічної сфери. Економіка в добу глобальних трансформацій. Соціологія праці й управління та її розвиток в Україні.

Тема 8. Молодь як соціально-демографічна група.

Значення молоді як соціально-демографічної групи для розвитку суспільства. Основні етапи розвитку соціології молоді. Соціологія молоді як складова державної молодіжної політики. Основні теорії. Молодь і світа. Соціологія освіти, її структура та типологія. Модернізаційні процеси в сучасному суспільстві і завдання освіти. Молодіжна свідомість і основні рівні її функціонування. Молодіжні проблеми та їхній зміст. Основні тенденції соціальних процесів у молодіжному середовищі на прикладі України.

Тема 9. Соціологія спорту як явища культури.

Поняття культури, її типи та види. Особлива роль спорту в контексті культури. Структура спорту як соціального інституту. Спорт як соціальний ліфт. Спорт і фізична культура. Спорт як фактор формування особистості. Ігрові види спорту та їх значення для формування командної психології. Спорт і здоровий спосіб життя. Сутність феномену та поняття «здоров'я». Спорт і політика. Спорт к фактор миру та взаєморозуміння між народами. Проблеми спорту та спортивного виховання у сучасній Україні.

Тема 10. Теоретико-методологічні основи політології як науки і навчальної дисципліни.

Процес зародження та теоретичні передумови формування політичної науки, її предмет, структура, функції та методологія. Теоретичні основи суспільно-політичних концепцій Давнього світу, політичні вчення Середньовіччя і Нового часу. Основні політичні доктрини, через дослідження проблем суспільного та політичного розвитку в науковому доробку фундаторів європейської філософії та політичної науки. Сутність, структура та функції політики, її теоретичні основи та процесуальні особливості.

Тема 11. Політика як соціальне явище.

Поняття «політика» та її сумісні характеристики. Багатоаспектність «політики». Загальна еволюція концепції політики як соціального явища (Арістотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, М. Вебер, Т. Парсонс, Г. Лассуел, Г. Алланд).

Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Політика як наука і мистецтво. Суб'єкти політики: соціальні, інституціональні і функціональні. Зв'язок політики з іншими сферами суспільного життя.

Структура «політики» форма, зміст, процес. Основні функції політики: визначення цілей суспільного розвитку, забезпечення стабільності соціуму;

розподіл ресурсів; керівництво і регулювання суспільних процесів, соціалізація особистості. Кордони політики у суспільному житті. Фактори впливу на політику. Моральна дилема у політиці.

Тема 12. Зародження і розвиток політичної думки в Україні.

Зародження політичних ідей у прадавніх та ранньослов'янських спільнотах. Політична думка Київської Русі. Морально – правові і релігійні уявлення про суспільство. «Слово про Закон і Благодать» київського митрополита Іларіона, «Руська правда» Ярослава Мудрого, «Повчання» Володимира Мономаха. Вітчизняні та політичні доктрини у Галицько-волинській державі (Д. Галицький) та Литовсько-польському королівстві: С. Оріховський (Роксалан), Ю. Дрогобич, М. Смотрицький, І. Вишенський.

Становлення і розвиток української національної політичної думки періоду козацько–гетьманської держави. Політичні погляди вчених Києво-Могилянської академії. Проект Конституції Пилипа Орлика. Політичні і правові погляди учасників Кирило-Мефодіївського товариства. Вплив Т. Шевченка на формування національної свідомості українського народу. Особливості політичних поглядів М. Драгоманова. Політичні погляди І. Франка. Політичні ідеї часів УНР. Національно-політична доктрина М. Грушевського, В. Винниченко про державну організацію та відродження української нації. Політичні концепції вчених української діаспори. Обґрунтування української державності і формування національної школи політології в Україні

Тема 13. Політична влада.

Влада як соціальне явище, її природа та джерела. Поняття, сутність і типи влади економічна, політична, духовно-інформаційна, сімейна. Структура “влади” суб’єкт, об’єкт, засоби, ресурси і процес.

Концепції влади (теологічна, реляціоністська, системна, біхевіористична, психологічна). Поняття і сутність політичної влади, її основні ознаки: верховенство, суверенітет, публічність, легальна можливість застосування примусу. Різновиди політичної влади (державна, партійна, військова). Особливості державної влади та її найважливіші функції (керівництво та управління суспільством; інтеграції суспільства; забезпечення політичної стабільності, тощо).

Концепція поділу влади. Законодавча, виконавча, судова гілки влади. Система “стримувань і противаг”. Проблема легітимності політичної влади. М. Вебер про три типи легітимної політичної влади (традиційна, харизматична та раціонально – правова. Владний трикутник України (Верховна Рада – Кабінет Міністрів – Президент).

Тема 14. Політична система суспільства.

Сутність і значення системного аналізу політики. Поняття, місце і роль політичної системи у життєдіяльності суспільства. Політична система як чинник стабілізації і розвитку політичного життя. Сутність і типи сучасних політичних систем. Концепція політичної системи Д. Істона. Модель політичної системи. Г. Алмонда. Владний механізм функціонування політичної системи.

Основні функції політичної системи суспільства. Закономірності функціонування політичної системи. Типологія політичних систем. Механізм функціонування політичної системи та його характеристика. Політична система України.

Тема 15. Держава в політичній системі суспільства.

Сутність та основні ознаки держави. Походження держави, аналіз найпоширеніших концепцій (патріархальної, договірної, класової, психологічної).

Концептуальні принципи визначення держави в сучасній політології. Поняття і сутність національної держави.

Функції держави (внутрішні і зовнішні; постійні й тимчасові, відкриті й латентні). Державні інститути і органи. Поняття і зміни державної політики. Центри й суб'єкти державної політики. Типи державної політики: екстракційна, регулююча, дистрибутивна, процедурна. Основні напрямки реалізації державної політики. Конституційні принципи державної політики України. Поняття і ознаки правової держави.

Побудова сучасної держави. Форми правління (монархія та республіка) й їх характеристика. Форми територіального устрою: унітарні та складні держави (імперія, федерація, конфедерація).

Тема 16. Громадське суспільство.

Зміст поняття «громадське суспільство». Формування і еволюція концепції громадянського суспільства: ліберальне трактування громадянського суспільства. Т. Гоббс, Дж. Локк; Г. Гегель про громадянське суспільство і державу. Передумови виникнення громадянського суспільства. Вільний індивід – основа громадянського суспільства. Фактори становлення і розвитку громадянського суспільства. Структура громадянського суспільства. Структура громадянського суспільства: індивід, приватна власність, ринкова економіка, соціальні групи, класи, різноманітні об'єднання громадян, які на пряму не залежать від держави. Фактори становлення і розвитку громадянського суспільства.

Сучасні уявлення про громадянське суспільство. Специфіка функціонування громадянського суспільства в економічній, соціальній, політичній й духовній сферах. Принципи організації життя громадянського суспільства. Взаємозв'язок громадянського суспільства, демократії політичного плюралізму. Конституціоналізм як режим відносин держави і громадянського суспільства. Громадянське суспільство і правова держава. Україна на шляху побудови правової держави.

Тема 17. Політичні режими.

Політичний режим як сукупність способів і механізм здійснення державної влади. Особливості формування політичного режиму. Класифікації політичних режимів. Характеристика основних політичних режимів: тоталітарного, авторитарного і демократичного. Особливості формування і соціальна природа тоталітаризму. Еволюція тоталітаризму як суспільного явища. Характерні особливості тоталітаризму. Історичні різновиди тоталітаризму. Функціональні ознаки

авторитаризму. Особливості сучасних авторитарних режимів. Моделі демократичних політичних режимів.

Трансформація політичних режимів. Особливості переходу від тоталітаризму до демократії. Основні напрямки формування і розвитку нової політичної системи України.

Тема 18. Демократія в політичному житті суспільства.

Поняття демократії. Сутнісні характеристики демократії як процесу, способу організації і функціонування суспільно-політичного життя. Витоки та історичні форми демократії (первісна, антична, ліберальна, пролетарська). Багатоаспектність демократії як соціально-політичного і правового явища. Політичні принципи демократії: ідея народного суверенітету, ідея представництва, виборність органів влади, громадський консенсус, мажоритаризм, поділ влади, політичний та ідейний моралізм. Політичний плюралізм як універсальний спосіб забезпечення демократії.

Демократизація – визначальний фактор становлення сучасного світу. Єдність прав і обов'язків громадян, синтез соціальної відповідальності, свободи, дисципліни особливості громадського порядку.

Основні концепції демократії: ліберальна, соціальна, представницька, плюралістична, елітарна; плебісцитна. Форми демократії: безпосередня (пряма), представницька; професійна управлінська. Конституційні гарантії демократії. Конституція України і демократизація суспільного життя.

Тема 19. Етнонаціональні спільності і політика.

Поняття, сутність і особливості національних відносин. Місце і роль національних відносин у політичному житті суспільства. Співвідношення та взаємозв'язок етнічного, національного і соціального в суспільстві.

Етнонаціональна структура суспільства: нація, національні і етнічні групи. Народ і нація як об'єкт і суб'єкт політичних відносин. Сучасні теорії нації: історико – економічна, етнологічна, культурологічна, психологічна. Національна політика: мета, принципи і проблеми. Національне питання і шляхи його розв'язання. Нація і держава. Державний і національний суверенітет. Поняття, сутність та форми національно – державних утворень: унітарна держава; федерація; конфедерація, співдружність, співтовариство. Поняття і сутність національної держави. Культурно – національна автономія: теорія і практика.

Етнонаціональні конфлікти: характер, причини виникнення й шляхи розв'язання.

Націоналізм та національний патріотизм як явища соціально-політичного життя. Їх основні форми прояву. Сутність і зміст українського націоналізму. Розвиток національної ідеї в політичному житті України. Особливості українського національного менталітету.

Тема 20. Основи загальної теорії держави і права.

Причини виникнення держави і права. Основні теорії походження держави і права. Історичні типи держави і права. Поняття, суть, ознаки та функції держави. Державна влада: поняття та принципи організації. Форми держави. Механізм та апарат держави.

Поняття, суть, принципи і функції права як основного засобу соціальної регламентації в сучасному світі. Норми права: поняття і структура. Форми (джерела) права. Види джерел права.

Тема 21. Провідні галузі права.

Особливості норм, принципів і функцій публічних і приватних галузей права.

Основні засади конституційного ладу України. Поняття, предмет, метод, джерела конституційного права України. Система органів державної влади в Україні.

Поняття, предмет, принципи, джерела та завдання адміністративного права України. Адміністративно-правові правовідносини. Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Поняття, предмет, джерела та завдання кримінального права України. Поняття і підстави кримінальної відповідальності. Злочин за кримінальним правом України: поняття та склад злочину.

Особливості норм, принципів і функцій приватних галузей права. Поняття, предмет функції і принципи цивільного права. Характеристика основних нормативно-правових актів в галузі цивільного права. Поняття, предмет, завдання та джерела трудового права України. Поняття, предмет, завдання та джерела сімейного права України.

Тема 22. Основи загальної теорії держави і права.

Ознаки, що відрізняють державу і право від родової організації суспільства.

Взаємозв'язок держави і права. Поняття держави.

Сучасні концепції держави (правова держава, соціальна держава, демократична держава).

Основні тенденції державотворення в Україні.

Тема 23. Провідні галузі права України.

Особливості норм, принципів і функцій публічних і приватних галузей права.

Основні засади конституційного ладу України. Поняття, предмет, метод, джерела конституційного права України. Система органів державної влади в Україні.

Поняття, предмет, принципи, джерела та завдання адміністративного права України. Адміністративно-правові правовідносини. Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Поняття, предмет, джерела та завдання кримінального права України. Поняття і підстави кримінальної відповідальності. Злочин за кримінальним правом України: поняття та склад злочину.

Особливості норм, принципів і функцій приватних галузей права.. Поняття, предмет функції і принципи цивільного права. Характеристика основних нормативно-правових актів в галузі цивільного права. Поняття, предмет, завдання та джерела трудового права України. Поняття, предмет, завдання та джерела сімейного права України.

Тема 24. Засади конституційного ладу і організації державної влади в Україні.

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України та органів місцевого самоврядування за Конституцією України. Компетенція, порядок формування і структура державного органу. Система виконавчої влади. Форми та методи державного управління.

Правовий статус особи за Конституцією України. Права людини і права громадянина: поняття, суть, класифікація. Гарантії реалізації прав і свобод людини і громадянина. Виборча система України.

Тема 25. Законність і правопорядок.

Правомірна поведінка і правопорушення. Юридична відповідальність: підстави виникнення, принципи, види, застосування. Поняття адміністративного проступку і адміністративної відповідальності. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності і види адміністративних стягнень.

Злочин за кримінальним правом України: поняття та склад злочину. Класифікація злочинів. Покарання за кримінальним правом України. Поняття, мета і види покарань. Призначення покарання. Обставини, що пом'якшують або обтяжують кримінальну відповідальність. Звільнення від кримінальної відповідальності і покарання.

Поняття і структура правоохоронної діяльності в Україні. Правоохоронні органи загальної і спеціальної компетенції.

Тема 26. Основи цивільного права України.

Поняття, предмет функції і принципи цивільного права. Характеристика основних нормативно-правових актів в галузі цивільного права. Поняття цивільних правовідносин та їх складові елементи. Суб'єкти і об'єкти цивільних правовідносин. Поняття і зміст права власності.

Правочини, їх поняття і суть. Види і форми правочинів. Умови чинності правочинну. Строки, терміни, представництва правочинів. Захист цивільних прав та інтересі.

Поняття зобов'язань та підстави їх виникнення. Зобов'язальні правовідносини та їх елементи. Засоби забезпечення виконання зобов'язань. Поняття та основні інститути спадкового права.

Тема 27. Основи трудового права України.

Поняття, предмет, завдання та джерела трудового права України. Трудовий договір. Порядок прийняття на роботу. Підстави і порядок припинення трудового договору. Колективні договори і угоди. Заробітна плата. Поняття трудової дисципліни і методи її зміцнення. Охорона праці. Забезпечення зайнятості вивільнюваних працівників. Поняття робочого часу. Види і тривалість робочого часу. Поняття і види часу відпочинку. Види і тривалість відпусток.

Поняття спортивного трудового договору та спортивного контракту за законодавством України і зарубіжних країн. Подібності та відмінності, загальне й унікальне у спортивному трудовому договорі і спортивному контракті. Особливості та умови укладення трудових договорів із

спортсменами. Зміст трудового договору зі спортсменом. Зміст і форма спортивного контракту. Сторони контракту про спортивної діяльності. Особливості правового регулювання праці спортсменів у законодавстві України і зарубіжних країн.

Тема 28. Основи сімейного права України.

Особисті та майнові права і обов'язки батьків і дітей. Права батьків і дітей на майно. Аліментні обов'язки батьків і дітей та інших членів сім'ї і родичів. Поняття, предмет, принципи, джерела та завдання сімейного права України. Шлюб за сімейним правом України. Порядок і умови укладання шлюбу. Особисті та майнові права і обов'язки подружжя. Припинення шлюбу. Недійсність шлюбу. Встановлення опіки і піклування. Призначення опікунів і піклувальників, їх права і обов'язки. Припинення опіки і піклування.

Тема 29. Основи авторського права у сфері мистецтв та мистецької освіти.

Особливості предмету і методів правового регулювання у сфері мистецтв. Найважливіші неспецифічні відносини, що підлягають нормативно-правовому регулюванню у сфері мистецтв. Поняття та особливості правовідносин.

Організаційно-правові основи та правове регулювання у сфері мистецтв в Україні. Поняття, структура та інші особливості нормативної регламентації в області мистецтв. Правові акти управління як засіб регулювання відносин у сфері діяльності органів виконавчої влади. Класифікація правових актів управління у сфері мистецтв за юридичною силою, за суб'єктами видання.

Внутрішньо-установчі правові документи та акти мистецьких організацій, керівництва адміністрацій установ і підприємств: статuti, установчі договори, положення, правила, інструкції, накази, розпорядження. Усні акти управління. Конклюдентні дії.

Зміст Закону «Про авторське право та суміжні права».

Тема 30. Спортивні правовідносини. Суб'єкти спортивних правовідносин.

Структура та класифікація суспільних відносин у галузі спорту. Суб'єкти спортивних правовідносин. Види спортивних правовідносин.

Повноваження Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України щодо фізичної культури і спорту. Компетенції органів виконавчої державної влади у керівництві фізичною культурою і спортом. Органи загальної компетенції (Президент, Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів АРК, обласні, міські і районні адміністрації), що керують усіма галузевими органами, зокрема органами управління спортом та фізкультури. Міністерство молоді та спорту України у забезпеченні управління фізичною культурою: його функції, основні напрямки діяльності, структура апарату.

Правові основи механізму взаємодії державних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з питань розвитку фізичної культури та спорту в Україні.

Особливості правоздатності, дієздатності суб'єктів спортивного права, їх суб'єктивні права і обов'язки, гарантії цих прав і обов'язків. Індивідуальні

учасники спортивних правовідносин: загальна характеристика. Колективні учасники спортивних правовідносин як юридичні особи: правове становище і організація діяльності фізкультурно-спортивних організацій та об'єднань інших організаційно-правових форм для заняття спортом в Україні. Правові основи створення комерційних та некомерційних фізкультурно-спортивних організацій.

Тема 31. Міжнародно-правове регулювання у сфері спорту.

Предметна область регулювання міжнародного спортивного права. Особливості методів регулювання міжнародного спортивного права. Регулювання міжнародного співробітництва в галузі спорту.

Основні групи джерел міжнародного спортивного права: внутрішньодержавні (національні) і міжнародні джерела міжнародного спортивного права. Перспективи і тенденції розвитку системи міжнародного спортивного права в умовах глобалізації.

Організаційно-управлінська структура сучасного міжнародного спортивного руху. Цілі і завдання сучасного міжнародного спортивного руху. Статуси суб'єктів міжнародного спортивного руху. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного спортивного права. Статус Міжнародного олімпійського комітету. Правовий статус Олімпійського комітету України. Міжнародні спортивні федерації з окремих видів спорту. Суб'єкти міжнародного спортивного руху в сфері професійного спорту. Правові аспекти організації та проведення міжнародних спортивних змагань. Сучасна система міжнародних спортивних змагань. Міжнародні документи з питань боротьби з насильством у спорті.

Тематика семінарських занять

Номер і назва теми дисципліни	Номер і назва теми семінарських занять	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Тема 1. Сучасна соціологія як інструмент пізнання та управління	Сучасна соціологія як інструмент пізнання та управління.	-	
Тема 2. Соціологія особистості та соціальних взаємовідносин	Соціологія особистості та соціальних взаємовідносин	2	
Тема 3. Соціологія мистецтв як важливий розділ загальної соціології	Соціологія мистецтв як важливий розділ загальної соціології	2	
Тема 4. Поняття соціального інституту,	Поняття соціального інституту, його функції та види	2	

його функції та види			
Тема 5. Поняття соціології особистості	Поняття соціології особистості	2	
Тема 6. Особистість і соціальний конфлікт	Особистість і соціальний конфлікт	2	
Тема 7. Соціологія праці та управління	Соціологія праці та управління	2	
Тема 8. Молодь як соціально-демографічна група	Молодь як соціально-демографічна група	2	
Тема 9. Соціологія спорту як явища культури	Соціологія спорту як явища культури	2	
Тема 12. Зародження і розвиток політ думки України	Зародження і розвиток політ думки України	2	
Тема 13. Політична влада	Політична влада	2	
Тема 14. Політична система суспільства	Політична система суспільства	2	
Тема 15. Держава в політичній системі	Держава в політичній системі	2	
Тема 16. Громадянське суспільство	Громадянське суспільство	2	
Тема 17. Політичні режими	Політичні режими	2	
Тема 18. Демократія в політичному житті суспільства	Демократія в політичному житті суспільства	2	
Тема 19. Етнонаціональні спільності і політика	Етнонаціональні спільності і політика	2	
Тема 20. Основи загальної теорії держави і права	Основи загальної теорії держави і права	2	
Тема 21. Провідні галузі права	Провідні галузі права	2	
Тема 25. Законність і правопорядок	Законність і правопорядок	2	
Тема 26. Основи цивільного права України	Основи цивільного права України	2	
Всього годин		40	

Завдання для самостійної роботи студентів

Номер і назва теми дисципліни	Завдання по темам	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Тема 1. Сучасна соціологія як інструмент пізнання та управління	Конспект за планом який студент розробив самостійно.	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 2		
Тема 2. Соціологія особистості та соціальних взаємовідносин	Систематизація та конспектування опрацьованого матеріалу.	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 2		
Тема 3. Соціологія мистецтв як важливий розділ загальної соціології	Презентація та конспектування опрацьованого матеріалу	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 3		
Тема 4. Поняття соціального інституту, його функції та види	Написання есе на тему: «Соціальні інститути»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 4		
Тема 5. Поняття соціології особистості	Конспект за планом, який студент розробив самостійно	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 5		
Тема 6. Особистість і соціальний конфлікт	Опрацювання теоретичних аспектів та основних проблем соціальних взаємин.	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 6		
Тема 7. Соціологія праці та управління	Презентація та конспектування опрацьованого матеріалу	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 7		
Тема 8. Молодь як соціально-демографічна група	Написання есе на тему: «Сучасні проблеми молоді»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 8		
Тема 9. Соціологія	Конспект за планом який студент	2	

спорту як явище культури	розробив самостійно		
	Підготовка до семінарського заняття з теми 9		
Тема 10. Теоретико-метод. основи політології як науки і навчальної дисципліни	Систематизація та конспектування опрацьованого матеріалу.	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 13		
Тема 11. Політика як соціальне явище	Конспект за планом який студент розробив самостійно.	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 13		
Тема 12. Зародження і розвиток політ думки України	Написання есе на тему: «Особливості та основні проблеми політичної думки в Україні доби незалежності»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 14		
Тема 13. Політична влада	Доповідь на тему: «Проблеми становлення владних інститутів в Україні»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 14		
Тема 14. Політична система суспільства	Доповідь на тему: «Сучасні інтерпретації феномену націоналізму»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 15		
Тема 15. Держава в політичній системі	Підготовка реферату на тему: «Проблеми становлення політичних еліт та політичного лідерства в Україні»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 16		
Тема 16. Громадянське суспільство	Підготовка презентації та доповіді на тему: «Проблеми становлення громадянського суспільства в Україні»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 16		
Тема 17. Політичні режими	Конспект за планом, який студент розробив самостійно	2	

	Підготовка до семінарського заняття з теми 17		
Тема 18. Демократія в політ. житті суспільства	Написання есе на тему: «Сучасні виклики для демократії»	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 18		
Тема 19. Етнонаціональні спільності і політика	Конспект за планом, який студент розробив самостійно	-	
Тема 20. Основи загальної теорії держави і права	Підготовка наукових повідомлень за темою	-	
Тема 21. Провідні галузі права	Підготовка наукових повідомлень за темою	-	
Тема 22. Основи загальної теорії держави і права	Складання конспекту за планом студента	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 25		
Тема 23. Провідні галузі права України	Підготовка наукових повідомлень за темою	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 25		
Тема 24. Засади конституційного ладу і організації державної влади в Україні	Конспект статей Конституції України які стосуються організації державної влади	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 26		
Тема 26. Основи цивільного права України	Конспект, есе на тему: «Строки, терміни, представництва правочинів».	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 27		
Тема 27. Основи трудового права України.	Конспект: Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків.	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 27		
Тема 28. Основи сімейного права України.	Підготовка доповіді на тему: «Контракт як особлива форма трудового договору».	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 28		

Тема 29. Основи авторського права у сфері мистецтв та мистецької освіти.	Презентація: Авторське право у сфері мистецтв	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 29		
Тема 30. Спортивні правовідносини. Суб'єкти спортивних правовідносин.	Підготовка доповіді на тему: «Головні суб'єкти спортивних правовідносин».	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 30		
Тема 31. Міжнародно-правове регулювання у сфері спорту.	Конспект: Міжнародні спортивні організації та правове регулювання у сфері спорту	2	
	Підготовка до семінарського заняття з теми 31		
Всього годин		48	

Очікувані результати навчання з дисципліни: формування визначених освітньо-професійною програмою загальних компетентностей, зокрема здатність самостійно аналізувати зміни в структурі соціально-політичних процесів, що відбувалися в сучасному суспільстві; вміння співвідносити отримані знання з практикою суспільного та індивідуального життя, діяльністю соціальних груп, політичних партій, етнічних об'єднань а також набуття практичних навичок роботи з історичною літературою, систематизації та узагальнення матеріалу, аналізу та оцінок історичних подій, визначення закономірностей розвитку українського суспільства. Це уможливить формування цілісного сприйняття процесу функціонування сучасного суспільства на національному, загальносвітовому рівнях і набуття норм свідомої суспільно-політичної поведінки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- (*соціологія*) основні соціологічні теорії та поняття, закони та особливості суспільного розвитку;
- (*політологія*) аспекти формування основ політичної науки та сутнісні характеристики досліджуваних нею понять. Сутність, структуру і функції політики, а також її особливості в розвитку сучасного українського суспільства;
- (*правознавство*) предмет й метод правознавства; поняття та основні положення окремих галузей права; основні засади регулювання у публічно-правових та приватно-правових відносинах, а також у сфері притягнення особи до адміністративної і кримінальної відповідальності.

вміти :

- (*соціологія*) аналізувати та досліджувати сучасні соціальні процеси, застосовувати соціологічні теорії, поняття і методи у дослідницькій роботі, активно використовувати отримані знання в майбутній професійній діяльності,

враховувати в тренерській (викладацькій) роботі особливості соціального розвитку особистості;

- (*політологія*) аналізувати та досліджувати сучасні суспільно-політичні процеси, визначати своє місце, роль, інтереси в політичній сфері, свої політичні вподобання чи пріоритети, прогнозувати власні політичні дії;

- (*правознавство*) застосовувати знання з правознавства в локальній нормотворчості, вирішувати юридичні ситуації, посиляючись на відповідні джерела права, узагальнювати й використовувати досвід правозастосування в професійній тренерській (викладацькій) діяльності та громадському і особистому житті.

Перелік програмних результатів навчання, яких досягають під час вивчення навчальної дисципліни «Соціальні науки і право» відповідно до освітньо-професійної програми «Хореографія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 024 Хореографія

Шифр	Програмні результати навчання (ПРН)
ПРН 1	Визначати взаємозв'язок цінностей громадянського суспільства із концепцією сталого розвитку України.
ПРН 2	Розуміти моральні норми і принципи та вміти примножувати культурні, наукові цінності і досягнення суспільства в процесі діяльності.
ПРН 3	Вільно спілкуватись державною мовою усно і письмово з професійних та ділових питань.
ПРН 4	Володіти іноземною мовою в обсязі, необхідному для спілкування в соціально-побутовій та професійній сферах.
ПРН 12	Відшукувати необхідну інформацію, критично аналізувати і творчо переосмислювати її та застосовувати в процесі виробничої діяльності.
ПРН 18	Знаходити оптимальні підходи до формування і розвитку творчої особистості.

Порядок оцінювання результатів навчання з дисципліни

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів поточного контролю та екзамену.

Протягом семестру здобувач вищої освіти може отримати максимальну кількість балів – 100 як суму балів за результатами поточного контролю на семінарських заняттях та під час консультацій науково-педагогічних працівників з тем, на які не передбачено аудиторних годин (для студентів заочної форми навчання) або в установленому порядку з тем, заняття з яких було пропущене здобувачем вищої освіти. Використовуються такі форми поточного контролю та розподіл балів, які може отримати студент за тему:

Номер і назва теми практичних занять	Засоби оцінювання	Кількість балів за тему
Тема 1. Сучасна соціологія як інструмент пізнання та управління	Тестування. Презентації	5
Тема 2. Соціологія особистості та соціальних взаємовідносин	Складання та захист структурно-логічної схеми	5
Тема 3. Соціологія мистецтв як важливий розділ загальної соціології	Експрес-контроль. Презентації.	5
Тема 4. Поняття соціального інституту, його функції та види	Реферат, доповідь на задану тему.	5
Тема 5. Поняття соціології особистості	Експрес-контроль. Есе.	5
Тема 6. Особистість і соціальний конфлікт	Доповіді та презентації на задану тему та їх обговорення.	5
Тема 7. Соціологія праці та управління	Експрес-контроль. Доповіді на задану тему та їх обговорення	5
Тема 8. Молодь як соціально-демографічна група	Експрес-контроль. Доповіді на задану тему та їх обговорення	5
Тема 9. Соціологія спорту як явища культури	Тестування. Есе.	5
Тема 13. Політична влада	Реферат, доповідь на задану тему	5
Тема 14. Політична система суспільства	Доповіді та презентації на задану тему та їх обговорення	5
Тема 15. Держава в політичній системі	Експрес-контроль. Есе.	5
Тема 16. Громадянське суспільство	Тестування. Презентації	5
Тема 17. Політичні режими	Експрес-контроль. Есе	5
Тема 18. Демократія в політичному житті суспільства	Доповіді та презентації на задану тему та їх обговорення	5
Тема 19. Етнонаціональні спільності і політика	Експрес-контроль. Есе.	5
Тема 20. Основи загальної теорії держави і права	Тестування. Презентації	5
Тема 21. Провідні галузі права	Доповіді та презентації на	5

України	задану тему та їх обговорення	
Тема 25. Законність і правопорядок	Тестування. Презентації	5
Тема 26. Основи цивільного права України	Експрес-контроль. Есе.	5
Всього:		100

Лектор під час завершення лекції з теми дисципліни знайомить здобувачів вищої освіти з відповідними завданнями для самостійної роботи та темами семінарських занять.

Перед початком семінарського заняття науково-педагогічний працівник ознайомлює здобувачів вищої освіти із формами поточного контролю, які будуть застосовуватись, і кількістю балів, які вони можуть отримати. Під час завершення заняття кожному присутньому здобувачу вищої освіти оголошується кількість отриманих ним балів.

Основне завдання студента: показати вміння визначити актуальність теми, проаналізувати та систематизувати засвоєний матеріал, поєднати його з сучасністю. На основі вивченої теми студент повинен показати вміння робити висновки, висловити власну думку.

Здобувач вищої освіти, який протягом семестру отримав менше 34 балів, до екзамену не допускається, і може в установленому порядку пройти повторне вивчення цієї дисципліни.

Екзамени проводяться у порядку, визначеному у Положенні про організацію освітнього процесу в університеті.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: електронні презентації лекцій, тестові завдання на платформі Moodle.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література:

1. Бабкіна О.В., Горбатенко В.П. Політологія. Підручник – К., 2016.
2. Мирончук В.Д., Храмов В.О. Основи політології. Навчальний посібник. – К., 2009.
3. Юрій М.Ф. Політологія. Підручник: – К., 2015.
4. Брегеда А.Ю. Основи політології. Навчально-методичний посібник. – К., 2012
5. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна. Навчальний посібник. – К., 2014.
6. Наровлянський О. Д. Основи правознавства. – Київ: Парламентське видавництво, 2011.

7. Основи правознавства: навчальний посібник / ред. С. В. Ківалов, М. П. Орзіх. – Київ: Знання, 2010. – (Вища освіта 21 століття).
8. Основи правознавства: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / Ю. А. Ведерніков, Л. М. Липачова, О. В. Негодченко [та ін.]. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015.
9. Правознавство: підручник / ред. В. В. Копейчиков, А. М. Колодій. – Київ: Юрінком Інтер, 2015.
10. Правознавство: навчальний посібник для студ. вищ. закладів освіти / ред. П. Д. Пилипенка. – Львів: Новий світ-2010, 2003.
11. Правознавство: навчальний посібник / ред. В. В. Копейчиков; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 3-є вид., перероб. та доп. – Київ: Юрінкомінтер, 2000.
12. Савчук П. С. Основи правознавства: посібник для абітурієнтів / П. С. Савчук, Ю. П. Самойленко. – Київ: А.С.К., 2012.
13. Семерак О.С. Основи правознавства: навчальний посібник. – К: Знання, 2016.

Додаткова література:

1. Антоненко В. Г., Бабкін В. Д., Бабкіна О. В., Бебик В. М., Головатий М. Ф. Політологія: Підручник – К.: Видавничий центр «Академія», 2015.
2. Барвінський А.О. Соціологія: курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів – К.: Центр навчальної літератури, 2015. – 328 с.
3. Танчин І. З. Соціологія: Навчальний посібник – 2 вид. К.: Знання, 2014. – 352 с.
4. Черниш Н. Й. Соціологія: підручник за рейтингово-модульною системою навчання / Київ: Знання, 2015. – 472 с.
5. Бегей І. І. Порадник із політології: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / Національний банк України. Львівський банківський ін-т. – Л. 2014.
6. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті / Андрій Іщенко (пер.з англ.). – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
7. Білецька І. Б. Політологія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. – К.: Знання України, 2015.
8. Браун М. Посібник з аналізу державної політики. – К., 2015.
9. Герасіна Л.М., Журавський В.С., Зимогляд В.Я, Осипова Н.П. Політологія: Академічний курс: Підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / М. Панов (ред.кол.). – 2. вид., перероб. і доп. – К. 2014.
10. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть. – К., 2015.
11. Дарендорф Ральф. У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті / Анастасія Орган (пер.з нім.). – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
12. Декларація про державний суверенітет України. – К., 1991.
13. Еліти і цивілізаційні процеси формування націй: Зб. ст. / НАН України; Інститут політичних досліджень ім. І.Ф.Кураса; Українська академія політичних наук; Інститут політичних наук / О.О.Рафальський (голов.ред) К. 2008.
14. Кудряченко А.І. Геополітика. – К.: МАУП, 2008

15. Курас І. Ф., Рудич Ф. М., Балабан Р. В., Клишченко О. В., Кононенко Н. В. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку: Навч. посіб. / К., 2005.
16. Кухта Б., Теплоухова Н. Політичні еліти і політичне лідерство. Львів, 1995.
17. Обушний М. І., Коваленко А. А., Ткач О. І. Політологія: Довідник, навч. посіб. – К.: Довіра, 2012.
18. Політичний процес в Україні: ключові питання і суперечності. – К., 2012.
19. Політологія: Хрестоматія. Навч. посіб. / В.І. Полуріз (ред.кол.), В.Г. Кремень (авт.-упоряд.). – К. : Альтерпрес, 2013.
20. Спортивне право України [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. М. Апаров; Київ. держ. акад. вод. трансп. ім. Гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного. – К.: Істина, 2012. - 518 с.